DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

2020 GRUODŽIO 19 D. NR. 46 (150)

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

Pabūk su savimi

Romualdas Požerskis. Juoda moteris.

Puiku, kad pasaulis yra atviras ir visi gali keliauti kur panorėję – sako, yra jau užsisakiusių bilietų ir į būsimas keliones į Marsą. Bet gyvenimas pilnas paradoksų - atsitinka koks niekniekis, tarkim, išplinta kokia nors liga, ir pasaulis iš globalaus ir ranka pasiekiamo vėl tampa lokalus, uždaras. Nori nenori susimąstai - gal tai vis dėlto nėra atsitiktinumas, gal šie paradoksai turi kokią nors prasmę?

Tarkim, kad užuot makalavęsis po pasaulį ir linksminamas vis besikeičiančių vaizdų, įspūdžių ir nuotaikų (tai dažnai vadinama būdu *atrasti save*), būtum priverstas sustoti ir pasižiūrėti, kas gi tu toks iš esmės esi. Priverstas pabūti su savimi ir - nemalonu tai pripažinti – gal netgi išsigąsti savęs. Pasibodėti savimi. Kitaip tariant, ne atrasti, o *prarasti save*. O atrasti reikėtų kažką kita. Ką, supratimo neturiu. Bet jau tikrai ne save – pasaulyje savęs yra tiek mažai, kad net ieškoti neverta, o ir ta maža dalelytė reikšminga tik mums patiems. Kad toji maža dalelytė taptų reikšminga, turi ją įprasminti lokalizuodamas, o ne išnešiodamas po visą pasaulį.

Įstrigo vieno jaunuolio žodžiai – girdėjau juos per TV vakar. Skundėsi, kad jau pusė metų niekur nekeliavo – taip jam tas nusibodo, taip prailgo, kad tiesiog savam kailyje nebetveria. Man pasidarė kažkaip net klaiku. Ar keliavimas, kelionės – nauja šiuolaikinio vartotojo priklausomybė? Kokia tų kelionių prasmė? Na, turbūt man atsakytų, kad į keliones šaukia nuotykio skonis ir jausmas, kitos šalies kultūros ir buities pažinimas, vaizdai ir įspūdžiai, judesys, dinamika, nežinomybės ilgesys ir dar kas tik nori. Bet man dažnai atrodo, kad daugeliui keliautojų tiesiog labai nuobodu būti su pačiu savimi. Sunku save ištverti laike, kuriame nekeiti kraštovaizdžių ir įspūdžių – kuriame keistis turi pats.

Užtat man tokie išmintingi atrodo svečių šalių čiabuviai – į turistus jie žiūri atsainiai, su mįslinga šypsena, tarsi sakydami: et jūs, bastūnai, nieko jūs nesuprantat. Kad suprastum gyvenimo esmę, reikia ne bastytis, o šimtą kartų praeinant pro tą pačią smilgą, kaskart pamatyti ją iš naujo. Panaši ir atsiskyrėlių, vienuolių praktika – pačiame paprasčiausiame žemės lopelyje, dykumoje, urve, celėje atrasti būties prasmingumą ir kasdieninės rutinos džiaugsmą.

Šiuolaikinis žmogus, ypač jaunas, įpratęs prie vartojimo laisvės, atsiskyrėlio laisvę vertintų kaip siaubingą apribojimą, vos ne kalėjimą. Tiesą pasakius, nenuostabu ir dėl tų bilietų į Marsą – kai skersai išilgai išmaišai pasaulį, taip ir neatradęs savęs, šio pasaulio nebeužtenka ir norisi į kitus.

Paradoksalu tai, kad vienuolis savo vienutėje ar, tarkim, kad ir koks trenktas svajotojas, iš savo kaimo kojos neiškėlęs visą gyvenimą, tuose pasauliuose jau yra pabuvojęs. Ir ne kartą. Jam nereikia pirkti brangių bilietų ar laukti, kol bus išrastos modernios technologijos, kurios išlepusį pinigų maišą nugabens į Titaną ar Ganimedą.

Jam tiesiog užtenka pabūti su savimi. Ir šimtąsyk pamatyti tą pačią smilgą. Niekas nežino, kas atsiveria tada, kai supranti topos prasmę. Ir niekas nesužinos - išskyrus tuos, kantriuosius, kurie niekur nesiveržia.

Renata Šerelytė

* * *

Ak, tas virpėjimas
Tarp meilės ir nemeilės.

Tasai bauginimasis
Tarpu balto ir raudono.

Tasai budėjimas
Prie pradedančios sirgti sielos.

Ak, tas narciziškas susižeidimas
Į save.

Alfonsas Andriuškevičius

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2020 m. suteikė 10 000 Eur paramą šeštadieniniam „Draugo" priedui „Kultūra", projektui „Lietuvos kultūros sklaida ir kultūros paveldo išsaugojimas bei lietuvybės puoselėjimas pasaulyje"

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Renata Šerelytė. Pabūk su savimi • **2-as psl. Virginija Babonaitė-Paplauskienė.** Gyvenimas pasidaro... panašus į šviesesnę pasaką. Julius Kaupas (2) • **3-as psl. Metų knygos rinkimai 2020.** Undinė Radzevičiūtė. „Grožio ir blogio biblioteka" • **4-as psl. Astrida Petraitytė.** Virtualusis kultūros laukas • **5-as psl. Algis Vaškevičius.** Parodos – ir galerijos lange, ir stotyje, ir vienuolyne • **6-as psl. Astrida Petraitytė.** Karantino skaitiniai: apsėstojo meile ir įžymiosios našlės istorija (2) • **7-as psl. Ieva Marija Mendeikaitė.** Gerumo fondas „Ne apie mane" • **8 psl. Grožio ir blogio biblioteka** (tęsinys)

Kitame numeryje: •Profesionaliajam Lietuvos teatrui – 100
• Metų knygos rinkimai 2020. Akvilina Cicėnaitė-Charles. „Kad mane pamatytum"

Redaguoja **Renata Šerelytė renata.serelyte@gmail.com** • Maketuoja **Jonas Kuprys**

Gyvenimas pasidaro... panašus į šviesesnę pasaką (2)

Virginija Babonaitė-Paplauskienė

Tęsinys. Pradžia 2020 m. gruodžio 12 d. „Kultūroje"

Mes esame jauni ir turime parodyti, kad turime stuburą

Artėjanti rusų okupacija 1944 metais privertė daugelį gabių ir talentingų jaunuolių pasitraukti iš Lietuvos į Vakarus. J. Kaupas su D. Galaunyte iš pat pradžių atsidūrė Vienoje, Austrijoje. Čia susitelkė nemažai lietuvių: prof. Jurgis Čiurlys su šeima, profesoriai Biržiškos, dailininkas Vytautas Kazimieras Jonynas, skulptorius Vytautas Kašuba su šeima; kun. Feliksas Gureckas, K. Čerkeliūnas, R. Pakalkaitė, Birutė Vaitkūnaitė, Aleksandra Laucevičiūtė, Meilė Balkus ir kt. J. Kaupas, kaip gydytojas, privalėjo vykdyti pareigą – dirbo įvairiose vietose, Brausberge, Petelkau, Karaliaučiuje. Jo pacientais tapo apkasų kasėjai, tačiau pagalbos kreipdavosi ir vietiniai gyventojai.

D. Galaunytė, likusi Vienoje, dirbo geležinkelyje, bendravo su iš Lietuvos pasitraukusia drauge Aliūte Čiurlyte, susipažino su A. Laucevičiūte. Ilgesingai laukdavo žinių iš savo mylimojo, net ir paskelbus bombardavimą pirmiausia bėgdavo ne į slėptuvę, bet patikrinti, ar nėra laiškų... Julius beveik kasdien raportuodavo apie save, apie įsikūrimo sąlygas naujoje vietoje, bendrą nuotaiką ir darbus, kurių netrūkdavo, tačiau buvo dienų, kai ligoniai eidavo vienas paskui kitą: „Nerašiau, nes neturėjau laiko, vis buvau užimtas ir dirbau su pacientais. Mat, staiga tapau garsus kaimo daktaras; žmonės eidami pro šalį, ima jau kepures nusiėminėti, mane pamatę. Pradėsiu iš pradžios. Atsimeni senutę pacientę, kurią anam laiške minėjau? Ji jau sveika. <...> Dvi jaunas mergaites, panašiai sergančias, pavyzdžiui, ir vieną mažą vaikutį sutvarkiau. Pradėjo žmonės su visokiomis negerovėmis kreiptis."(Pettelhau, 1944 12 17).

Išvykusieji iš Lietuvos ilgėjosi tėvynės. J. Kaupas su liūdesiu rašė apie pirmąsias Kalėdas, kurias teko sutikti svetur ir dar be savo mylimosios. „Susirinkome visi Kūčioms. Gavome kambarį vienuolyne, didelį ir gražų; buvo prikepta šližikų ir blynų, privirta kisieliaus ir ryžių; aš bonką prancūziško šampano ir marmelado atvežiau, cigarečių paaukojau. Ir prie to kuklaus Kūčių stalo tarsi atgijo Lietuva! Buvo taip miela ir jauku, taip puikios buvo tos kelios valandos, kad man net dabar graudu, jas prisiminus. Kalbėjomės apie paprastus dalykus, dalinomės prisiminimais, jauki nuotaika skrajojo kambary, kaip didelis baltas paukštis, apdengdamas mus savo sparnais..." (Pettelhau, 1944 Kalėdos). Dalia jaudinosi dėl savo brangaus žmogaus: „Mylimas Juliau, Vaikuti, aš neturiu jokių laimių, išskyrus vienos: aš noriu būti su Tavimi drauge. Kas bus tada, man visai nesvarbu, bet noriu turėti Tave šalia savęs. <...> Man džiugu, Juliuk, kad mūsų mintys taip panašios. Aš Tau vienam laiške taipogi rašiau, jog grožis man dabar svarbiausias gyvenimo faktorius, jog jo reikia ieškoti. <...> Laukiu Tavęs, kad mes galėtumėm greičiau apsivesti: susipažinau su vienu kunigėliu. Jis pataria apsivesti bažnyčioj, o paskiau jau tvarkytis" (1944 12 27).

Pagaliau 1945 m. sausio 13 d. jų abiejų svajonė tapo realybe: kun. Gasiūnas sutuokė juos Karls Kirche bažnyčioje, vedybų liudininkai buvo A. Čiurlytė ir K. Balkus. Kun. Gureckas parūpino oficialius vedybų dokumentus. Tačiau J. Kaupui ir vėl teko išvykti į Rytprūsius. Artėjantis frontas baugino, viltis, kad Raudonoji armija bus sustabdyta, blėso. Pajutęs grėsmę skubiai rašė: „Mano mylimas Daliūkšti! <...> Čia padėtis neaiški, frontas juda, rusas netoli Allemsteino (jau dabar!). <...> Darbo, Dieve, yra nemaža. Profesoriauju ir skaitau paskaitas tokiems felčeriams, būsimiems sanitarams, išsigalvoju visokių įvairybių, radau praktikai ligonių. Įdomu. Bet dar įdomiau mano mažoji ligoninė – „Raganų namelis", stovintis vidury miško. Ten galiu savo ligonius gydyti ir vaistų veiksmą mėginti. Ten pat turiu priėmimo valandų, kur ligonius priimu. <...> Dėl manęs nebijok, tokie kaip aš, niekur nepražūva. Juk jau ne sykį teko panašioje padėtyje būti, ar ne?" (Bartenstein, 1945 01 21).

Julius Kaupas su žmona Dalia

Julius sėkmingai paspruko iš Rytų Prūsijos į Vieną, čia pat atvyko ir jo brolis Algis. Visi persikėlė į Tübingeną, kur jau buvo susitelkusi studijuojančių universitete jaunuolių grupė. Netrukus čia pat iš Vienos atvyko ir A. Laucevičiūtė. Dalia supažindino ją su A. Nyka-Niliūnu, tapdama jų gražios meilės liudininke. Iš Austrijos aplankyti draugų atvykdavo H. Nagys. Jis, gavęs leidimą, Innsbrucko universitete rašė disertaciją apie austrų poetą Georgą Traklį. Tübingene stigo duonos, rūbų, bet laisvės buvo iki soties. J. Kaupas, iš prigimties optimistas, nė nemanė pasiduoti ir ramiai plaukti pasroviui. Jis Tübingeno universitete studijavo mediciną, rašė disertaciją iš farmakologijos. Sėkmingai apsigynęs įgijo medicinos mokslų daktaro laipsnį.

Dailininkui V. K. Jonynui Freiburge įsteigus Meno ir amatų mokyklą (Ecole des Arts et Metiers), gyvenimas įgavo naujų spalvų. Joje dėstyti užsienio kalbų buvo pakviestas A. Nyka-Niliūnas. Jis dėstė prancūzų, o H. Nagys – vokiečių kalbą. Ilgainiui į Freiburgą persikėlė ir Kaupai su naujagimiu Algiu. Čia jau buvo įsikūrusios iš Innsbrucko atvykusios Z. Nagytė, Onytė Stikliūtė, Joana Abramikaitė, Danutė ir Jūratė Jesaitytės. Meno mokykloje studijavo Marius Katiliškis, mokėsi M. Balkus, Aldona Veščiūnaitė, Jurgis Blekaitis. J. Kaupas pradėjo lankyti paskaitas Meno mokykloje, lavino ranką tapyboje. „Praktiką" atlikdavo juokingais ir nuotaikingais velniukais išdekoruodamas namo, kuriame gyveno, sienas ir net lubas. Tokius velniukus apgyvendino ir savo pasakose. J. Kaupas nemanė pasiduoti ar atsisakyti savo sumanymų – kūrė pasakas, studijavo, godžiai skaitė. Jaunimas Freiburge rengė literatūros vakarus, muzikos programas.

Studentai susibūrė į liberalaus jaunimo organizaciją „Šviesa". Į ją įstojo ir H. Nagys su J. Kaupu. Pastarasis rašė bei trumpai redagavo to paties pavadinimo akademinį žurnalą. Graži, artima sielų bendrystė tęsėsi su A. Nyka-Niliūnu ir H. Nagiu. Daug laiko praleisdavo drauge – vaikščiodami, diskutuodami arba dviračiais važinėdami po apylinkes. Z. Ivinskis praminė juos „trijų muškietininkų draugija". Kartu su kitais literatais jie įsitraukė į Lietuvių rašytojų draugijos tremtyje veiklą. Savo kūrybą bei straipsnius spausdino „Aiduose", „Tremtinių mokykloje", „Žiburiuose". Visi trys sėkmingai debiutavo išleidę pirmąsias knygas ir gavę svarius įvertinimus: A. Nyka-Niliūnas už poezijos knygą „Praradimo simfonijos", H. Nagys – už „Lapkričio naktis", o J. Kaupas – už pasakų knygą „Daktaras Kripštukas pragare".

Išvykus H. Nagiui į Innsbrucką J. Kaupas broliškai globojo jo seserį Ziną. Smagiai kalbėdavo apie perskaitytas knygas, itin pamėgtus rašytojus – Miguel de Unamuno, Miguel de Cervantes, Marcel Proust, Rainer Maria Rilke, Georg Trakl, Jean-Paul Sartre, Alain Fournier. Jis su vaikišku entuziazmu perpasakodavo jai E. T. A. Hoffmanno istorijas, kuriomis žavėjosi. Z. Nagytę linksmino draugo padaužiška siela – lydėdamas namo vokiečių darželiuose priskindavo gėlių, obuoliaudavo ar uogaudavo svetimuose soduose.

Šešeri metai, praleisti Vokietijoje, suformavo ir subrandino J. Kaupo asmenybę. Studijos Tübingeno, Freiburgo universitetuose, paskaitos Meno mokykloje atvėrė naujus pasaulius. Sąlytis su Vakarų Europos kultūra ir literatūra padėjo tvirtus pagrindus tolesniam gyvenimui. Gydytojo darbas sunkiomis sąlygomis suteikė nemažai praktinių įgūdžių, tačiau labiau masino akademinė veikla. Itin traukė žmogaus, atsidūrusio sunkiose gyvenimo sąlygose, psichologiniai išgyvenimai. Rūpėjo palūžę žmonės, jų nuotaikos ir nesugebėjimas pritapti, priimti gyvenimo diktuojamų sąlygų. J. Kaupas tikėjo, kad pats žmogus renkasi savo gyvenimą, pats pripildo jį taip, kaip nori. Optimizmas ir pozityvus požiūris į gyvenimą skatino viltį ir tikėjimą. Laikėsi nuostatos, kad einant „per gyvenimą lengvai, žaismingai, su šypsena galima daugiau laimėti ir pasiekti nei nuolat kovojant ar kaunantis dėl ko nors". Laiške A. Nyka-Niliūnui rašė: „Aš tikiu gėriu, tikiu galutiniu gėriu, kuris glūdi daiktų gilumoj, kaip sidabrinis šaltinio vanduo pavėsingoje girioje, giliai tarp susipynusių medžių šaknų". (Viena, 1944 11 2) J. Kaupas su valiūkiška šypsena ir nerūpestingumu priimdavo gyvenimo iššūkius. Tame pat laiške rašė: „Aš nenoriu supasuoti, bet noriu į viską žiūrėti blaiviai, juoktis – arba, dar geriau – šypsotis ir neštis švarko atlape rausvą gėlytę. Toks mano motto".

J. Kaupo laiškas – piešinys H.Nagiui

Pabaiga kitame numeryje

METŲ KNYGOS RINKIMAI 2020

UNDINĖ RADZEVIČIŪTĖ
GROŽIO IR BLOGIO BIBLIOTEKA

Su erudicija ir išmone parašytas Undinės Radzevičiūtės romanas įprasmina knygoje „Baden Badeno nebus“ jau aprašytą dendį Walterį Schulzą, gyvenantį Veimaro laikų Berlyne, kur romantinį įkvėpimą nustelbia kokaino sukeltos haliucinacijos, o „faustišką“ susitarimą parduoti sielą įmanoma paversti finansiniu pasiūlymu nupirkti odą. „Grožio ir blogio biblioteka“ dar kartą atskleidžia, kad Radzevičiūtė – stilinga ir gabi provokatorė, valdanti grožį ir „anomalijas“, o taip pat primena, kad gero romano varikliu gali būti charakteringas veikėjas ir jo mąstymo būdas. Šiame romane puikiai dera detektyvinis siužetas bei estetikos ir moralės klausimus aprėpiantis idėjų planas. (Neringa Butnoriūtė)

Radzevičiūtė Undinė. Grožio ir blogio biblioteka. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2020

Naujame pasaulyje mes visi šiek tiek kūrėjai

Babettė skaityti mokėjo. Bet nesuprato, ką perskaitė.

– Ką reiškia „Dievas mirė”? – paklausė Babettė apžiūrinėdama tą vienintelę Walterio tatuiruotę.

– Kad Dievas mirė ir visas pasaulis nuėjo velniop, – atsakė Walteris.

– O kodėl tu tokius baisius žodžius išsitatuiravai?

– Atsitiktinai.

– Kad neužmirštum?

– Tiesą sakant, geriau jau būtų visa tai užmiršti.

– Kodėl? – paklausė Babettė dažydamasi lūpas.

Todėl, kad gyventi su tokiais prisiminimais yra kančia.

Su Babette Walteris norėjo užsimiršti, o ne kalbėti apie Dievą.

– O tau jo gaila? - paklausė Babettė.

– Ko???

– Dievo.

Babettė buvo jautri paauglė ir mėgo visų gailėti.

– Dievas yra ne visai tai, ko galima būtų gailėti, – pasakė Walteris.

Jis žiūrėjo į nuogą Babettės nugarą ir ji jam patiko labiau, nei jos veidas ir galva su dviem ragais.

Jos smėlio laikrodžio formos nugara Walteriui kėlė minčių apie gyvenimo laikinumą ir mirtį.

– Norėtum pabandyti ? – paklausė Walteris išvyniodamas popierinį pakelį ir iškratydamas Horsto Hoffmano miltelius ant veidrodžio staliuko. – Labai padeda užmiršti mirtį.

Babettė atsisuko ir jos akys sužibo kaip vaiko, norinčio išbandyti naują, rizikingą dalyką. Walteris susuko dolerių banknotą vamzdeliu ir padavė Babettei. O sau iš kišenės ištraukė sidabrinį vamzdelį su jį apsivijusia gyvate. Vienas sidabrinio vamzdelio galas buvo užapvalintas, o kitas - apversto piltuvėlio formos. Walteris įsikišo užapvalintą galą į dešinę šnervę ir parodė, kaip traukti.

– Oho, – pasakė Babettė įtraukusi rizikingųjų miltelių.

– Kodėl tu taip nešioji plaukus? – paklausė Walteris.

– Tau nepatinka tie susukti bumbulai ?

– Pirma, jie labai primena ragus, – pasakė Walteris, – o antra – visas Berlynas dabar kerpasi trumpai.

– Aš iš Drezdeno. Man taip gražu. O tau?

Joje nebuvo nė lašo liguisto grožio, o taip pat jokio amerikietiškumo. Tik daug sveiko kaimietiško kūno ir du ragai ant galvos. Babettė buvo ne Walterio skonio, bet Babettės minkštas kūnas Walterį guodė. Ne taip, kaip kiti. O kai akyse pasirodydavo jos ragai, Walteris tiesiog užsimerkdavo.

Kokio kito vyro akimis Babettė atrodytų pakankamai graži: didelės gyvulio akys, didelės lūpos, apvalūs pečiai.

Walterį erzino tik viena: Babettės judrumas.

Troškimai išsipildė, ir jis pradėjo rengtis. Pirmiausia uždengė marškiniais „Dievas mirė”.

– O aš esu mačiusi vyrą, kurio visas kūnas ištatuiruotas. Net pėdos, – pasakė Babettė.

Walteris sustojo. Paulas? Babettė kalba apie Paulą Altmaną? Jis irgi vaikščiojo pas ją? Negali, negali būti!

– Kada? – paklausė Walteris.

– Vakar, – atsainiai pasakė Babettė ir saugodama burnoje paslaptį užsičiaupė.

Walteris grūmėsi su savimi, jis stengėsi rengtis greičiau ir neklausti, neklausti, kas tas vyras, ir staiga užuodė gyvulio odos kvapą.

Iš kur ?

– Gali tą vamzdelį pasilikti, – pasakė Walteris apie šimto dolerių kupiūrą, kurią ką tik iš savo nosies ištraukė Babettė. – Kas tas vyras?

– Vienas klientas, – žaismingai atsakė Babettė.

– Klientas, – pakartojo Walteris laukdamas, kad Babettė tęstų.

– Jis rusas.

– O tatuiruotės ?

– Ir visos jo tatuiruotės rusiškos.

Walteris Babettei patiko ne tik dėl pinigų, ir ji savo kalbomis norėjo Walterį sulaikyti ir galbūt ir vėl priversti nusirengti.

– Kodėl tu nusprendei, kad tatuiruotės rusiškos? – paklausė Walteris.

– Ant krūtinės jis išsitatuiravęs bizantišką Mergelę Mariją ir raidės – ne mūsų.

– Vadinasi – ne komunistas.

– Kodėl ne komunistas ?

– Todėl, kad išsitatuiravęs bizantišką Mergelę Mariją, – pasakė Walteris.

– Ir dvokia jis kaip meška, – pasakė Babettė, tarsi norėdama parodyti, kad rusą ji vertina mažiau nei Walterį.

Ši detalė Walteriui nepasirodė įdomi, bet jis norėjo, kad Babettė kalbėtų.

– Iš kur tu žinai, kaip dvokia meška? – paklausė Walteris.

– Aš turėjau vieną draugą, kuris cirke šokdino mešką.

– O šitas tatuiruotas rusas irgi iš cirko?

– Ne, jis ne iš cirko, jis sakė, kad daug žmonių nužudė.

– Nusikaltimas ir bausmė, – pasakė Walteris.

– Kas? – paklausė Babettė.

Tokie žodžiai jai akivaizdžiai nepatiko.

– Dostojevskio knyga tokia. Vadinasi „Nusikaltimas ir bausmė”.

– Neskaičiau tokios.

– Nereikia tau skaityti tokių knygų. Tau tokia knyga tik pakenktų, – tėviškai pasakė Walteris.

– Kodėl?

– Dostojevskio knygų skaitymas tik atimtų iš tokių moterų kaip tu visą žavesį. Dostojevskis moteris padaro protingomis ir piktomis. O tu juk nenori, kad taip atsitiktų.

– Nenoriu, – pasakė Babettė slėpdama šimto dolerių banknotą ir vietoje jų iš slėptuvės traukdama krūvą milijoninių markių.

Tai jas ji atiduos Madam, o dolerius pasilaikys sau. Markė juk krenta milžinišku greičiu.

Walteris norėjo sustoti ir nebeklausinėti, bet greičiausiai kalti buvo tie nuodingieji Horsto Hoffmano milteliai.

– Jis buvo tik vieną kartą? – paklausė Walteris. – Tas meška dvokiantis rusas.

– Gal kokius keturis, – skaičiavo pirštais Babettė.

Rytoj turėjo būti Walterio gimtadienis, ir tokios dovanos jis nesitikėjo.

– Jeigu... – garsiai mąstė Walteris. – Jeigu jis dar kartą ateis, gal gali jam pasakyti, kad vienas rimtas žmogus norėtų su juo susitikti.

Sakyk, kad tas rimtas žmogus turi labai rimtą reikalą. Sakyk, turi pasiūlymą.

– Kas tas rimtas žmogus? – susidomėjusi paklausė Babettė taisydama savo ragus.

– Tas rimtas žmogus esu aš, – pasakė Walteris. Babettė pažiūrėjo į jį kaip į didvyrį.

– Tik neįsimylėk, – švelniai pasakė Walteris išeidamas.

II.

Lotta iškilmingai įžengė į mėlynąjį kambarį didelės medinės dėžės priekyje.

Ji vilkėjo violetinio iriso spalvos suknele ir lengvu leopardo kailio paltu. Visą tą grožį vainikavo kiek ant šono pakreipta smaragdinė koketiška skrybėlaitė.

Du darbininkai pastatė dėžę mėlynojo kambario viduryje.

– Kas čia? – paklausė Walteris.

„Telefunkenas”. Prie kurios sienos statyti? – paklausė Lotta. Tarpduryje stovėjo froilen Berta ir glamžė prijuostę abiem rankom, o pamačiusi, kas per dovana tas „Telefunkenas”, ir visai dingo.

– Tikiuosi, froilen Bertai ne širdis, – pasakė Lotta. – Sustojo.

Po kelių akimirkų visa traškėdama Lottos dovana garsiai pradėjo transliuoti žinias.

– Šį modelį dar vadina „katės snukiu”, - paaiškino Lotta. – Pagalvojau, kad kaip tik tau šitas „katės snukis”.

– Jis visada tik kalba? – paklausė Walteris. – Ar ir groja?

Neatrodė, kad Walteris džiaugtųsi. Nebent tiek, kiek džiaugiasi žmogus pamatęs savo svetainėje traktorių.

– Kam tau ta muzika? – erzindama paklausė Lotta. – Malonumai neturi būti žmogaus gyvenimo tikslas.

– O kas, tavo manymu, turi ? – irzliai paklausė Walteris.

– Meilė ir pareiga šaliai, pavyzdžiui, – pasakė Lotta.

– Tik tiek?

– Dar gimtosios žemės tradicijų ir šeimos vertybių laikymasis, – šaltai papildė Lotta.

– Kalbi kaip tikra patriotė, – pasakė Walteris.

Radijas patriotiškai jam pritarė.

O galiausiai saldžiai ir vangiai užtriūbijo dūdų orkestras. Lotta pradžioje dar laikėsi, bet kai „r” raidės neištariantis dainininkas melodingai, balsu kliūdamas už priebalsių, uždainavo „Mylėk mane”, Lotta pasidavė:

– Pagarsink, aš negaliu gyventi be šitos dainos!

– Tu negali gyventi be Berlyno, be Anitos Berber ir Marlene Dietrich! Aš net galvoju, kad tu jau tapai priklausoma.

– Nuo ko? Nuo jų???

– Ne tiek nuo jų pačių, kiek nuo neapykantos jiems visiems ir joms visoms.

Walteris norėjo su kuo nors pakalbėti apie priklausomybes ir neturėjo su kuo.

Froilen Berta buvo priklausoma tik nuo progreso baimės, bet apie tai kalbėti nemokėjo.

Ji mokėjo tik bijoti.

– Tu be tos neapykantos negalėtum gyventi, – pasakė Walteris.

– Tu labai tiksliai konstatuoji faktus!

Nukelta į 8 psl.

Virtualusis kultūros laukas

Astrida Petraitytė

Griežto karantino sąlygomis menai, idant visai nenugeibtų, turi keltis į virtualią erdvę. O mums, namų režimo besilaikantiems, virtualybė bent iš dalies kompensuoja užsidariusias kultūros erdves. Pirmą gruodžio dekadą keletą tokių renginių „aplankiau".

***

Regis, dar Covid'ui neužpuolus, nacionaliniai muziejai nutarė parengti nuotolinius pasivaikščiojimus po savo lobynus – dabar jie itin pravartūs. Pasirinkau ekskursiją po gana seniai ir „normaliomis" sąlygomis lankytą Prano Domšaičio galeriją Klaipėdoje (tai Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus padalinys). Ekskursija prasideda „paukščio skrydžiu" virš Klaipėdos, „nutupiant" senamiestyje įsikūrusioje galerijoje. Gidas, deja, anonimas (jo statiška figūra tarsi „įklijuojama" į besikeičiantį vaizdą) pirmiausia pristato patį pastatą: galerija įsikūrusi keturiuose į vieną kompleksą sujungtuose XX a. pradžios pastatuose, esama dviejų vidinių kiemelių. Galerija (tiesiog kaip „Dailės") atidaryta 1973 m., 2004 m. ji pavadinta žymaus „mūsiškio", gimusio Mažojoje Lietuvoje (Kropynų kaime, dabar Kaliningrado sritis), vardu.

Daugumoje salių – per du aukštus - eksponuojami būtent jo darbai. O šiuos lobius, likusius po dailininko mirties, Lietuvai padovanojo JAV Lietuvių fondas! Domšaičio darbų esama ir kituose muziejuose, privačiose kolekcijose, bet didžiausias rinkinys – būtent Klaipėdos galerijoje. Čia sukaupti 285 darbai, atlikti įvairia technika – tai ir aliejinė tapyba, pastelė, akvarelė, ir litografija, ir net keletas siuvinėtų paveikslų! Nenuostabu, kad Klaipėda, taip pat buvęs Prūsijos/Rytprūsių/Mažosios Lietuvos miestas, pasirinkta didžiojo mažlietuvio (nors ir tapusio pasaulio piliečiu) reprezentavimui; kaip sakė šio turo gidas: iki gimtojo dailininko kaimo – vos 80 km.

Tiesa, ekskursija reikalauja iš dalyvių aktyvaus įsitraukimo – naudojantis ekrane esančiais ženkleliais: numeriukais (pereinant iš vienos patalpos į kitą), rodyklytėmis („einant" kairėn ar dešinėn, apžvelgiant ekspoziciją), pliusiukais-minusiukais (pritraukiant vaizdą ar atitolinant). Gidas, iš pradžių padaręs bendrą įžangą, „išdygsta" kiekvienoje patalpoje, pristatydamas šios erdvės ekspoziciją. Žinia, nesunku ir apsižioplinti – pvz., išgirdęs „kairėje matome…", iškart nesusivoksi nematąs tos kairės, kol „nepasivaikščiojai" – bet nieko tokio, juk gali grįžti, gali ir visą turą pakartoti: turai.limis.lt/domsaitis-lt/

Pranas Domšaitis, iki dvidešimt septynerių dirbęs tėvų ūkyje, 1907-aisiais įstojo į Karaliaučiaus meno akademiją. Po studijų tobulinosi Berlyne, irgi iš Rytprūsių kilusio Lovis'o Corinth'o dirbtuvėje. Įsikūręs Berlyne, dažnai lankė garsius Europos muziejus; Pirmojo pasaulinio karo metais buvojo ir Nidos dailininkų kolonijoje. 1920 m. Kaune priėmė Lietuvos pilietybę (ar tai būta simbolinės patriotinės deklaracijos? Tai liudytų ir nuo 1933 m. lietuviškai pasirašomi kūriniai: Pranas Domšaitis). 1928 m. Paustininkų bažnyčioje (dabar - Kaliningrado sr.), kurioje ir krikštytas, jis susituokė su dailininke Adelheide Armhold. Nacionalsocializmas, įsigalėjęs Vokietijoje, kaip žinia, pasmerkė modernius dailininkus, „išsigimusio meno" kūrėjus. Tokio nuosprendžio sulaukė ir ekspresionizmu jau spėjęs išgarsėti Domšaitis, jo paveikslai išimti iš valstybinių muziejų. 1938 m. Domšaitis iš Berlyno pirmiausia pasitraukė į nuošalų Austrijos kaimelį Alpių papėdėje, galiausiai užuovėją nuo Europoje siaučiančios negandos surado Pietų Afrikos Respublikoje, Keiptaune, kur su žmona įsikūrė 1949-aisiais. Čia praleisti šešiolika gyvenimo metų kūrybai buvo palankūs. Sakoma, kad paskutinieji ištarti žodžiai (1965 11 14): „Aš visada esu kelyje". Domšaitis palaidotas Keiptauno priemiesčio kapinėse.

Aktorė Viktorija Kuodytė skaito „Pačiam sau" pagal Marką Aurelijų

Galerijoje regime išties turtingą, spalvingą, technikos ir tematikos įvairove stebinantį Domšaičio kūrybinį palikimą. Jaunystės darbuose - gimtinės vaizdai, artimųjų portretai, kol kas naudojamasi anglimi ar pieštuku. Ekskursijos pradžioje turime galimybę stabtelti ties (jau profesionalaus dailininko) Autoportretu, vėliau išvystame ir žmonos portretą. Kelionės po platųjį pasaulį, įsikūrimas PAR, suprantama, išplėtė temų skalę. Sakyta, nuo 1955 m. prasidėjo naujas dailininko kūrybos etapas: paveiksluose afrikietiški motyvai perteikiami klasikine europine maniera. Vis stiprėjo religiniai vaizdiniai. Nuo jaunystės iki kūrybinio kelio pabaigos apmąstomas (tapomas) bėgimo iš Egipto motyvas, atspindintis išplėšto iš gimtinės žmogaus jauseną. Pietų Afrikos periodu nutapomi „Piemenėlių pasveikinimas", „Nukryžiavimas", kiti biblinės tematikos kūriniai. Žinoma, regime ir Afrikos vaizdus, žmones, gyvenimo scenas.

Beje, salėse eksponuojami ir įspūdingi senieji baldai (bet jie neaptariami).

Domšaičiui šioje galerijoje skirta keliolika salių. Bet esama dar poros, jau ne tokių gausių, nuolatinių ekspozicijų. Dviejose salėse pristatomas dar vienas mūsų išeivijos didysis - skulptorius Vytautas Kašuba (1915, Minskas – 1997, Niujorkas), prieš karą spėjęs baigti Kauno meno mokyklą, karo pabaigoje iš Lietuvos pasitraukęs. Nemažai darbų Lietuvai jis pats padovanojo, po skulptoriaus mirties dovaną papildė Aleksandra Kašubienė. Viena salė, kaip mums pasako gidas, tarsi skulptoriaus dirbtuvė (primenanti buvusiąją Manhetene) – čia eksponuojami gipsiniai modeliai, tarp jų - ir Katedros aikštėje iškilusios, postmodernia įvardintos kunigaikščio Gedimino skulptūros. Kitoje salėje regime originalias kompozicijas iš plakto švino, darbus iš bronzos, lieto akmens – pastarosios medžiagos diptichas „Būties kelionė", neretai laikomas skulptoriaus kūrybos viršūne, simbolizuoja tremtą, naikintą, bet gebėjusią atsikelti Lietuvą…

Trečiame (matyt, palėpiniame?) galerijos aukšte susitinkame su savamoksle dailininke, akvarelinių miniatiūrų kūrėja iš Smalininkų Lidija (pristatoma kaip Lida) Meškaityte (1926 – 1993), taigi – taip pat Mažosios Lietuvos atstove. Jaunystėje po patirtos traumos sunkiai vaikščiojusi Meškaitytė atsidėjo kūrybai: ploniausiais teptukais – kartais tik vieno plauko – tapė miniatiūrines akvareles, dažniausiai - gimtinės peizažus. Savo darbus dailininkė padovanojo Lietuvai, iškėlusi sąlygą: jie turi būti eksponuojami Klaipėdos krašte.

***

Gruodžio 5-ą būta kiek netikėtos transliacijos. Liepą Nidoje vykstantis Thomo Manno festivalis ėmė plėstis laike ir erdvėje: štai spalį įvyko festivalio „kepure" padabintas „tikras" koncertas Šilutėje. Nežinia, ar ketinta pratęsti koncertus salėse su žiūrovais, bet *force majeure* padiktavo savo sąlygas. Tad buvome pakviesti virtualiai sudalyvauti Kauno kvarteto (nuolatinio Thomo Manno festivalio dalyvio) koncerto iš Kauno valstybinės filharmonijos, suprantama, tuščios.

Kaip žinia, šiais metais (ir būtent gruodį) pažymimas Ludwigo van Beethoveno (1770, Bona–1827, Viena) 250-asis gimtadienis. Koncertas ir buvo skirtas didžiojo kompozitoriaus pagerbimui – skambėjo jo Styginių kvartetas Nr. 12 Es-dur, op. 127.

Nukelta į 8 psl.

Virtualus Kauno kvarteto koncertas. A. Petraitytės nuotr.

Parodos – ir galerijos lange, ir stotyje, ir vienuolyne

Šokantys mokytojai – Kauno autobusų stotyje. A.Vaškevičiaus nuotr.

Algis Vaškevičius

Koronaviruso pandemijai sukausčius įprastą gyvenimą, prie naujų sąlygų tenka prisitaikyti visiems. Ne išimtis ir meno erdvė – jau nuo lapkričio pradžios Lietuvoje dėl karantino vėl uždarius muziejus ir galerijas, buvo atsiradusi maža viltis, kad gruodžio pradžioje jie atvers duris, bet, padėčiai blogėjant, taip neatsitiko. Tad įvairios parodos, renginiai persikėlė į virtualią erdvę, bet ne tik – meno kūrinius dabar galima pamatyti ir gyvai pačiose netikėčiausiose erdvėse.

Viena iš tokių įdomių ir originalių idėjų – fotografijos paroda „išŠok", surengta Kauno autobusų stotyje. Čia net ir pandemijos metu gyvenimas nesustojo, autobusai, nors ir gerokai rečiau negu iki šiol tebevažiuoja, į stotį užsuka daug žmonių. Būtent čia savo įkūrimo 20-metį mininti Kauno choreografijos mokykla ir sugalvojo ta proga pristatyti fotomenininko Algimanto Barzdžiaus sukurtus labai nuotaikingus pedagogų portretus.

Šiai parodai 12 mokyklos pedagogų pozavo dažnai netikėtose, bet atpažįstamose Kauno vietose – ir autoservise, ir prekybos centre, ir Botanikos sode, vitrinoje, požeminėje perėjoje, ant tilto, pievoje ar net fontane. Parodos rengėjai teigia, kad pandemijos sąlygomis teko ieškoti naujų galimybių ir netikėtų sprendimų, tad pasirinkta tokia forma ir vieta.

Ši gilias tradicijas turinti ugdymo įstaiga dabar įsikūrusi V.Krėvės prospekte. Ją lankantys gali rinktis istorinio, klasikinio, pasaulio tautų šokių programas, suaugusieji mokytis ir šiuolaikinio šokio, taip pat baleto, mažiesiems siūloma programa „Noriu šokti". Būtent šios mokyklos auklėtiniai šoka Kauno valstybiniame muzikiniame teatre, Kauno šokio teatre „Aura", Klaipėdos valstybiniame teatre, Anželikos Cholinos šokio teatre ir kitose Lietuvos bei užsienio šokio trupėse.

Mokykloje dirba 20 mokytojų, o šokio meno paslapčių mokosi apie 400 jaunųjų šokėjų. Dauguma mokytojų čia dirba nuo mokyklos įsteigimo dienos. Savo įkūrimo 20-metį mokykla planavo minėti dar pavasarį, surengdama savo auklėtinių koncertą. Jau ir kostiumai buvo pasiūti, bet dėl karantino planai buvo nukelti rudeniui, o rudenį – naujas karantinas. Tada ir buvo nuspręsta jubiliejų įamžinti originalia forma.

„Karantino langai".

Fotogalerijos languose – „Žmonės ir manekenai"

Parodoje galima pamatyti po tris kiekvieno mokytojo fotografijas, ir jos visos užfiksuotos skirtingose vietose, dėvint vis kitokią aprangą. Kai kurias vietas nuotraukoms parinko pats fotografas, o kitas pasiūlė ir pedagogai. Parodos lankytojus ypač sudomina fotografija, kurioje įamžintas špagatas ant prekybos centro eskalatoriaus turėklų, kadras iš automobilių serviso, taip pat kiti įspūdingi vaizdai.

Dėl karantino užsidarius Kauno fotografijos galerijai, nutarta naujas parodas demonstruoti šios galerijos languose. Tad fotomenininkai buvo pakviesti teikti savo siūlymus ir lapkričiui baigiantis šios fotografijos galerijos languose pradėta eksponuoti Romo Juškelio fotografijos iš serijos „Žmonės ir manekenai". Šią visiems gatvės praeiviams matomą parodą pristatė R.Juškelio kūrybos fondas ir pati galerija.

„Žmonės ir manekenai" – tai 1986-1993 metais kurta fotomenininko R.Juškelio (1946-2016) fotografijų serija. Pasak parodos rengėjų, Laisvės alėja, „Merkurijaus" prekybos centras buvo „vitrinos žmonių" gyvenamoji vieta, kurią dažnai lankė menininkas. Jam buvo įdomu stebėti nuolat parduotuvių languose besikeičiančius manekenus ir juos stebinčius praeivius. R. Juškelio filosofijoje buvo keliamas klausimas: kurie iš jų yra žmonės, o kurie – manekenai? Kurie yra tikresni, nuoširdesni, kaip juos atskirti, kai langų atspindžiuose jie suvienodėja ir tampa vienos erdvės gyventojais.

R. Juškelio darbai nuo pat jo kūrybinio kelio pradžios išsiskyrė Lietuvos fotografijos kontekste. Šis nuolat eksperimentavusio autoriaus ciklas „Žmonės ir manekenai" yra laikomas vienu geriausių jo formos paieškų ir technologinių fotografijos eksperimentų pavyzdžių.

Įdomiausia tai, kad pavadinime įvardytų žmonių spausdinamose fotografijose beveik ir nėra, bet labai žmogiškai atrodo patys manekenai. Reklaminės pramonės pagaminti vyrų ir moterų klonai vitrinose vaidina savotiškas teatrines scenas, kurios R.Juškelio fotografijose virsta patrauklia melodrama su paslaptingomis užuominomis ir netikėtais intrigų akibrokštais.

Paroda pakvietė praeivius susilieti su vaizdu, atsispindėti lange, atsidurti ten, toje erdvėje, tuo laiku ir pasvarstyti apie savo paties atspindžio tikrumą. Dar daugiau serijos „Žmonės ir manekenai„ fotografijų yra pristatoma R. Juškelio kūrybą apžvelgiančiame albume „Kauno pasakojimai„, o Kauno fotografijos galerija skelbia ir naujus kvietimus langų parodoms, nes karantino pabaigos dar nematyti.

Šių metų kovo mėnesį, kai šalį sukaustė karantinas, fotografė Gabija Vainiutė nutarė įamžinti žmones, į pasaulį žvelgiančius pro savo namų langus. Tuose žvilgsniuose – nežinia, nerimas, kas bus toliau, ką veiksime tarp keturių sienų ir kiek visa tai tęsis?

Per pirmąją karantino savaitę buvo nufotografuota per 40 skirtingų vietų Vilniuje ir Kaune. Nuotraukose vaizduojamos ir šeimos su vaikais, ir pavieniai žmonės, ir senjorai, taip pat maitinimo verslai. Nuotraukos buvo daromos laikantis saugaus atstumo, su jokiais fotografuotais nebuvo fizinio kontakto, dažniausiai vykdavo trumpi pokalbiai per pravertą langą arba telefonu.

Dabar, kai po pertraukos virusas vėl sugrįžo į mūsų gyvenimą, „Karantino langų" paroda pakvietė atsikvėpti nuo kasdienybės ir, saugant save bei kitus, susipažinti su įamžintų asmenų kasdienybe, tuometėmis nuotaikomis ir emocijomis. „Kaunas 2022 – Europos kultūros sostinė" bendruomenių programa Kaune pristatė šią parodą norėdama priminti, kodėl turime saugoti save ir kitus, būti pilietiški, neatsipalaiduoti ir nesielgti nerūpestingai.

Lapkričio pradžioje ši paroda eksponuota Kalniečių parke, po to vieno iš daugiabučių kieme, savaitę ją buvo galima apžiūrėti Nemuno saloje, paskutinėmis lapkričio dienomis – Aleksoto apžvalgos aikštelėje, po to – Panemunės šile, o gruodžiui įpusėjus – ir Pažaislio vienuolyno parke. ❑

Karantino skaitiniai: apsėstojo meile ir įžymiosios našlės istorija (2)

Astrida Petraitytė

Pabaiga. Pradžia 2020 m. gruodžio 12 d. „Kultūroje"

Alma imasi įgyvendinti ir žemiškus savo mirusio sutuoktinio planus – už Amerikoje sukauptus pinigus Mahleris buvo tolėliau už Vienos (valanda traukiniu) įsigiįęs sklypą, ketino ten statyti namą. Alma, regis, turi organizacinių gebėjimų - namas pastatytas, čia įsikuria ir Oskaras. Vestuvių planai vis nuskamba; o juk ir „priežastis" radosi... Šioje kiek snūduringoje atmosferoje (Alma ir nuobodžiauja) pasigirsta žinia: Sarajeve pasikėsinta į sosto įpėdinį – žinoma, kalti serbai... Nors karas ir paskelbtas, Alma toliau kuriasi užmiesčio name – iš Vienos vis dar atkeliauja dėžės su daiktais, o kai kas sukelia ypatingą Oskaro įtūžį - tai Mahlerio pomirtinė kaukė: „Jo čia nebus!" Alma, žinia, neketina pataikauti kaprizams – kyla barniai, galiausiai Oskarui įsiūtis ir protą aptemdo: lauke šalia namo jis griebia Almą, spaudžia ją prie žemės, smūgiuoja... o paskui karštligiškai bando kam nors prisiskambinti, kad kas nugabentų Almą į ligoninę, mat nėščiosios pilvą varsto skausmai... Draugė Lilly kaip visad atskuba į pagalbą, ligoninė pasiekta, deja, kūdikis prarastas... Išsikvietusi sesutę, Alma atgailaujantį Oskarą iš palatos – nujaučiam: ir iš gyvenimo - išveja.

Karas (ir labai tikėtina žūtis) – tinkama išeitis meilės nevilties apimtam Oskarui; jo laiškai Almai grįžta neatplėšti. Jis pripažintas netinkamu karo tarnybai – plaučių problemos, tad pirmąkart pasirodęs tarp savanorių išvejamas. Bet frontuose netenkant galybės karių, galiausiai priimamas ir šis nesveikuolis; po trumpų jojimo ir šaudymo kursų Kokoschka turi prisijungti prie kavalerijos pulko Voluinėje (Ukraina). Ištarnauja karą, galima sakyti, su dideliais nuotykiais. Sunkiai sužeistas, patekęs į austrų karinę lauko ligoninę Voluinės Vladimire, klejodamas jis regi Almą kaip Euridikę... Pargabentas gydymui į Vieną, atsigaiveliojęs, kol kas kairiąja ranka surašo istoriją apie Orfėją ir Euridikę. Vėl, neįtikėtina, pripažintas tinkamu frontui, patiria šoką sprogus granatai, išgabentas į Berlyną, į ligoninę, pritaikytą patyrusiems nervines karo traumas. Darkart išsiunčiamas į frontą, tik – kone stebuklas – Dresdene traukiniui stabtelėjus, vietinis gydytojas Neuburgas lakstydamas palei traukinį, šaukdamas „Pone Kokoschka!", ištraukia jį iš vagono, nugabena į Nervų ligų sanatoriją... Šis pacientas-dailininkas apgyvendintas nedideliame atskirame paviljone - čia juo rūpinosi ne tik gydytojas Neuburgas (matyt, visos Kokoschką ištikusios privilegijos – jo iniciatyva), bet ir kambarinė bei virėjas. „Atrodė, tuo metu Dresdene gyveno beveik vien menininkai" (p. 163). Kaip žinia, Pirmasis pasaulinis baigėsi revoliuciniu pakilimu (ar sumaištimi) ir Vokietijoje. Dresdeno Meno akademijai ėmusi vadovauti studentų revoliucinė taryba pakvietė Kokoschką dėstyti tapybą. Nedidelei savo studentų grupelei jis ne tik suteikė kūrybinę laisvę, bet ir išdalino savo „profesorišką" atlyginimą – jo paties paveikslai tapo paklausūs.

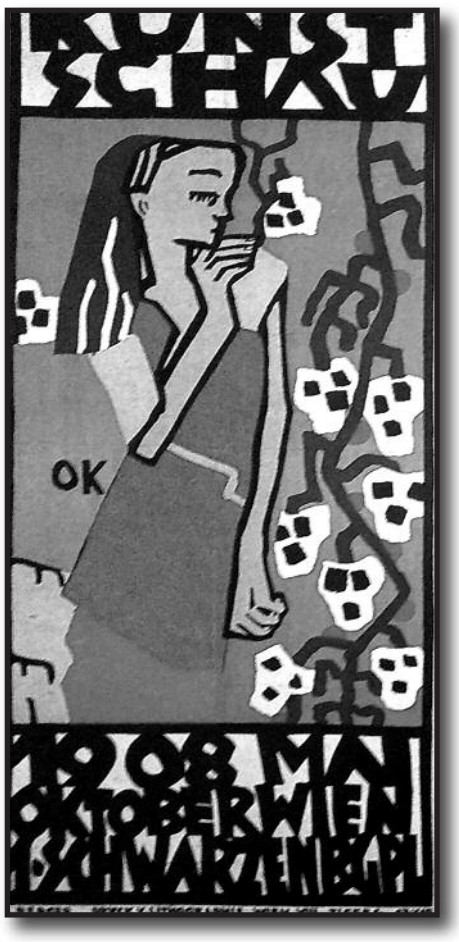

Iliustracija iš C .E. Schorske's "Fin-de-siècle Viena"

Meilės istoriją suskliaudžia siurrealistinė jos apoteozė (suskliaudžia romano istoriją, užsibaigiančią, galima sakyti 1919-iais, nors dar tarsi postscriptumas pridurtas Oskaro laiškutis, sveikinant Almą Mahler-Werfel jos 70-mečio proga, taigi gyvenimas tęsėsi). Kokoschka - jau tarsi atsigavęs po visų karo sukrėtimų ir sužeidimų, jau dėstantis, tapantis, eksponuojantis ir parduodantis paveikslus – užsisako žmogaus (moters) dydžio lėlę, su šia „Alma" dviese ir gyvena. Dienomis lėlė pasodinama ant kėdės susukta į drobulę. „Tačiau vakarais ji tapdavo Euridike, o jis – Orfėjumi, mylimosios šmėkla jo nepaliko ramybėje" (p. 164). Oskaras ir aprengdavo lėlę puošniais prieškariniais rūbais, ir lūpas nudažydavo, pasiguldydavo ant sofos... Ši „gražuolė" sėdi greta jo ložėje ir per „Orfėjaus ir Euridikės" premjerą Frankfurte – 1921 m. vasario 2-ą. Dramoje - scenos, „kurios Oskarui regėjosi karštinės fantazijose prieš penkerius metus Voluinės Vladimiro lauko ligoninėje" (p. 168). Aplodismentai vis netilo, kol Kokoschka pasirodė scenoje – su savo lėle.

Nežinia, ką autorė yra sufantazavusi, ką perteikusi „dokumentiškai"; šiaip ar taip, ji turėjo kuo remtis – ilgame literatūros sąraše, kurį randame knygos gale, ne tik Kokoschkos laiškai, bet ir prisiminimai. Biografinės knygos neretai sutrikdo, net atmetimo reakciją sukeldamos, tai pernelyg sausu faktografiniu „brėžiniu„, tai iš piršto laužtais herojų „vidiniais monologais"... Šiuo atveju herojais patiki – taip pat ir jų mintimis, emocijomis, poelgių motyvais. Štai nesuabejoji, kad Almos išvarytam iš ligoninės, atsidūrusiam kelyje su pro šalį lekiančiomis mašinomis: „Jam norėjosi būti pervažiuotam. Jis norėjo būti sutraiškytas, sunaikintas, kartą visiems laikams ištrintas" (p. 139).

Romaną užbaigusi, autorė pristato trumpas herojų, ne tik pagrindinių, biografijas. Mums pirmiausiai rūpi šios meilės duetas, tad šiek tiek faktografijos išgriebkime.

Oskaras Kokoscha (1886, Pöchlarnas [Austrija]– 1980, Vilnevas [Villeneuve, Šveicarija]). Tapytojas, grafikas ir rašytojas, studijavo Vienos Menų ir amatų mokykloje; čia publikavo poetinės prozos ir iliustracijų leidinį „Svajojantys berniukai". Įvairios kūrybinės darbuotės: štai laikraštyje „Der Sturm" – „Audra„. Po karo, 1919-1923, dėsto Menų akademijoje Dresdene. Vėliau - kelionės po Europą, Šiaurės Afriką, Artimuosius Rytus. Iki 1934 m. vėl gyveno Vienoje. Nesitaikstydamas su nacionalsocializmu, emigravo į Prahą, o 1938 m. – jau su žmona Olga Palkovska – į Londoną. Nuo 1954 m. iki mirties gyveno Vilneve prie Ženevos ežero. Ankstyvoji tapyba įtakota Vienos secesijos, vėliau tarptautinį pripažinimą pelnė kaip ekspresionistas. Literatūrinė kūryba (dramos) taip pat ekspresionistinė.

Alma Maria Mahler-Werfel (1879, Viena – 1964, Niujorkas). Dailininko Emilio Jakobo Schindlerio dukra kūrė muziką (išliko 17 dainų). 1902 m. ištekėjo už dirigento ir kompozitoriaus Gustavo Mahlerio, kuris pareikalavo, kad ji mestų šią, kompozitorės, veiklą. Patėvis Carlas Mollis 1912 m. užsakė Kokoschkai jos portretą. 1915 m. ištekėjo už architekto Walterio Gropius (1916 m. jiems gimė duktė Manon; mirė 1935). 1918 m. susipažino su rašytoju Franzu Werfeliu, su juo susituokė 1929 m. (sūnus Martinas, 1918-1919). Jiedu nuo nacių 1938 m. spruko į Prancūziją, o 1940 – JAV. Tarpukariu jos salonas Vienoje, o vėliau emigracijoje Los Andžele ir Niujorke buvo populiarus tarp menininkų ir intelektualų.

Greta 1913 m. Kokoschkos nutapyto „Almos

O. Kokoschka. Die Windbraut

Mahler portreto„, 1912/1913 sukurtas „Dvigubas Oskaro Kokoschkos ir Almos Mahler portretas", 1913 – „Dvigubas aktas: įsimylėjėlių pora", 1913-1914 – ‚Audra„ („Vėjų nuotaka").

Prisiminkime ir didįjį Mahlerį, kurio šešėlį Kokoschka vis jautė įsiterpiant tarp jo ir Almos.

Gustavas Mahleris. (1860, Kalištas [Čekija] – 1911, Viena), pasaulinio garso kompozitorius ir dirigentas. Pasidarbavęs Budapešte ir Hamburge, 1897-1907 m. buvo Vienos Valstybinės operos direktorius; jam vadovaujant teatras išgyveno pakilimo laikus. 1902 m. vedė Almą Marią Schindler. Antisemitinės spaudos pjudomas dėl vadovavimo stiliaus su žmona ir dukra 1907 m. persikėlė į JAV. 1908 m. – Metropoliteno operos Niujorke kapelmeisteris, 1909 m . – Niujorko Filharmonijos draugijos [Society] vadovas. 1911m., jau nepagydomai sirgdamas, grįžo į Vieną.

P. S. Buvo proga pasirausti savo knygų spintoje, susirasti kadais skaitytą knygą: Carl. E. Schorske. „*Fin-de - siècle* Viena: XIX amžiaus pabaigos politika ir kultūra." Paskutinis jos skyrius skirtas šio romano herojui, ir šįkart jis pristatomas kaip dueto (tik ne su Alma Mahler) narys: gretinami Kokoschka ir Schoenbergas.

Čia susitinkame su jaunuoju maištininku Kokoschka, kurio įnoriai bent iš pradžių toleruojami. 1908 m. Vienos modernistų organizuotoje parodoje („Kunstschau" paviljone) jis atsisakė Gustavo Klimto vadovaujamai žiuri pateikti darbus, jei šie nebus iš anksto patvirtinti. Jam tokia teisė suteikta. „Kokoschka sukūrė stulbinamai savitą darbą „Sapnuojantys berniukai" („Die Traumende Knaben"). Tai poetinė pasaka, sujungta su spalvotų litografijų serija (p. 344*). O po metų šio paviljono sode pastatęs savo šokiruojančią pjesę „Žmogžudys – moterų viltis" jis prarado stipendiją Menų ir amatų mokykloje (laimei, radosi įžvalgių globėjų, perkančių jo paveikslus, parūpinančių užsakymų). Šį kompozitoriaus ir dailininko-rašytojo sugretinimą autorius apibendrina: „Kokoschka ir Schoenbergas tiesiogine vaizdų ir muzikos kalba įtvirtino nerimastingas instinktų ir psichologines tiesas" (p. 381*).

Tekste įterpta keletas nespalvotų iliustracijų, o veikalo gale pluoštas spalvotų reprodukcijų (bene pusė – Klimto auksu tviskantys paveikslai: „Bučinys", „Judita ir Holofernas" ir kt.) užbaigiamas Kokoschkos darbais. Čia yra ir 1914-aisiais nutapytasis paveikslas, įvardintas „Audra" (tuo tarpu googlas pasiūlo angliškąją versiją – „The Bride of the Wind").

* Carl E. Schorske. Fin-de - siècle Viena: XIX amžiaus pabaigos politika ir kultūra. – Iš anglų kalbos vertė Daina Valentinavičienė. –V.: Baltos lankos, 2002

Gerumo fondas „Ne apie mane”

IEVA MARIJA MENDEIKAITĖ

Karantinui vienaip ar kitaip palietus mūsų kasdienį gyvenimą suprantame, kad jo padariniai dar ryškesni tiems, kurie visko turėjo mažiau. Šiomis dienomis, kai didžiosios šventės artėdamos primena mums apie vienas kitą, jos skatina nepamiršti padėti tiems, kuriems ši pagalba ypatingai reikalinga. „Ne apie mane” – fondas, kuris ne tik švenčių, bet ir kasdienos sunkumuose atkreipia dėmesį į socialinę atskirtį patiriančius, nepasiturinčiose šeimose gyvenančius, onkologines ir kitas sunkias ligas išgyvenančius vaikus.

Šio gerumo fondo iniciatorė ir vadovė - Ieva Krivickaitė. Mergina savo inicijuotomis socialinėmis akcijomis daugeliui tautiečių pažįstama jau nuo 13 metų, kuomet onkologine liga susirgusios 3 metukų Augustės gydymui surinko 300 000 litų. Už šį gyvybiškai svarbų gestą Ieva buvo įvertinta „Lietuvos garbės” apdovanojimuose. Už iniciatyvą „Nusiskusiu plaukus dėl sergančių vaikų” ją pagerbė ir Lietuvos respublikos prezidentė Dalia Grybauskaitė. Taip nuo paauglystės savanoriaudama ir kasdien matydama nepritekliaus ir ligų apniktus, žmogiškos šilumos ir meilės stokojančius vaikus, būdama vos 18 metų, Ieva ryžosi įkurti gerumo fondą „Ne apie mane”. Kartu su rėmėjais, partneriais ir bendraminčiais fondas kasdien prisideda prie onkologinėmis ligomis sergančių vaikų svajonių išpildymo ir būtinųjų poreikių patenkinimo; reikalingais daiktais ir maisto produktais remia sudėtingomos sąlygomis augančius vaikus; rūpinasi diabetu sergančių vaikų gerove ir laisvalaikiu.

„Ne apie mane” fondas ne tik priima aukas, tačiau kartu vykdo nuostabius, įkvepiančius projektus, kurie mažiesiems padeda kovoti su kasdienos rūpesčiais, palaikyti gerą nuotaiką, kurios kartais gali taip trūkti. Vienas tokių projektų – „Sutik savo herojų”. Projekto „Sutik savo herojų” idėja gimė galvojant apie svarbiausias gyvenimo dovanas. Daugiausia, ką galime duoti kitam žmogui, yra mūsų laikas. Ligoninėje gulintys ligoniukai gauna įvairiausių dovanų, rankomis apčiuopiamų, tačiau visa tai laikina. O susitikimai su žmonėmis įkvepia, širdyje bei atmintyje lieka visą gyvenimą. Tėvų ir vaikų laiškai po susitikimų su herojais yra didžiausias įrodymas, kad tai leidžia bent valandai pamiršti ligą, skausmus, o geros emocijos padeda greičiau sveikti. Vaikai, sergantys onkologinėmis ligomis, jau buvo susitikę su savo herojais Marijumi Mikutavičiumi, Mantu ir Indre Stonkais, Agne Jagelavičiūte, Beata Nicholson, Monika Linkyte, Donatu Montvydu ir daugeliu kitų.

Kitas „Ne apie mane” vykdomas projektas - #viskasbusgerai. Tai projektas, kurio metu kartu su I tipo cukriniu diabetu sergančiais vaikais „Ne apie mane” sukūrė įkvepiantį video. Pagrindinė video žinutė - į bet kokias vaikus ar suaugusius užklupusias problemas žiūrėti iš teigiamos perspektyvos. Vaizdo įrašu norima paskatinti žmones iššūkių pilnu karantino metu rasti savyje stiprybės, pasidžiaugti mažiausiais kasdieniais laimėjimais, dalintis sudėtingomis emocijomis ar situacijomis, taip būti kartu ir žinoti, kad #viskasbusgerai. Beveik du mėnesius vykusių kūrybinių dirbtuvių metu vaikai ne tik lavino kūrybiškumą, bet ir patys prisidėjo prie vaizdo projekto filmuodami save, savo aplinką ir kalbėdami apie savo ligą. Iš pačių vaikų sukurtos vaizdo medžiagos režisierė Virginija Vareikytė itin šiuolaikiškai ir įtaigiai sudėliojo visus taškus ant i - taip gimė sklandus ir įkvepiantis #viskasbusgerai pasakojimas.

Šis projektas šiek tiek primena kitą fondo vykdomą veiklą– „Daugiau Ledų – Mažiau Skausmo”. Šios veiklos metu „Ne apie mane” siekia padovanoti bent savaitę „atostogų” nuo dūrių I tipo cukriniu diabetu sergantiems vaikams nuperkant labai reikalingus sensorius, taip pat atkreipti visuomenės ir valdžios dėmesį į šią sudėtingą ligą. Diabetu sergantis vaikas, kurių amžius svyruoja nuo kelių mėnesių iki 18-os metų, kiekvieną savaitę cukraus kiekiui kraujyje pasimatuoti turi įsidurti apie 70 kartų (glikemijai pasimatuoti, t.y. tik sužinojimui, kokia situacija organizme, insulinas leidžiamas arba ne jau po to). Su sensoriumi dūrių sumažėja iki 14 kartų per savaitę, t.y. 5 kartus, bet vieno sensoriaus kaina savaitei – Ř55, tad vienas dūris = Ř4. Tai tikrai brangus gydymas ir labai dažnai vaikams reikia rinktis mažesnį finansinį krūvį vietoj didesnio komforto.

Praėjus metams nuo šios akcijos pradžios, drauge su empatiškų žmonių pagalba 99 vaikams buvo padovanoti net 172 sensoriai, o tai yra 2326 paros be dūrių, arba beveik 28 tūkstančių dūrių, kurių vaikams neteko patirti. „Šis projektas man ypač artimas, nes cukriniu diabetu pati sergu tiek, kiek save atsimenu, žinau, ką reiškia kiekvienas skaudus dūris, kai jau net pameti jų skaičių, – pasakoja Ieva.” – „Akcijos #MažiauSkausmo #DaugiauLedų” metu ne tik surinkome didelę sumą lėšų, kad nupirktume reikalingus sensorius vaikams, bet ir papasakojome daugybę istorijų apie šiuos ypatingus herojus bei pačią ligą. Tai ypač svarbu, nes žmonės nesupranta to, ko nežino, o supratimo ir palaikymo šiems vaikams ir jų šeimoms labai labai reikia. Gerai žinau apie gyvenimą su diabetu iš sergančio vaiko prizmės, tikrai buvo ir būna labai nelengvų akimirkų, tačiau neretai jos net sunkesnės žmonėms, kurie yra šalia. Tai ypač pajaučiu prižiūrėdama penkiametį „cukrinuką” Rytą, matydama kiek daug vos keleriais metais vyresnis brolis atiduoda ir paaukoja vardan mažylio geros savijautos, kaip visa šeima stengiasi iš visų jėgų turėti kuo geresnį Ryto cukraus kiekio kraujyje rezultatą.”

Ir taip dauguma šeimų – dažnai atsisako kažko labai labai norimo vardan geresnio skaičiaus aparatėlyje. Ir nesvarbu, ar tai skanus maistas, ar didelis pirkinys, vietoj kurio šeima perka brangų ir reikalingą sensorių, kurio dėka ne tik skaičius, bet ir savijauta geresnė. Akcijos organizatoriai primena, kad I-ojo tipo cukrinis diabetas yra paveldima liga arba kasos darbo sutrikimas, dažniausiai pasireiškiantis jauname amžiuje. Sergančiojo būklę galima reguliuoti stebint cukraus kiekį kraujyje, tačiau visiškai išgydyti šios ligos kol kas neįmanoma. Kadangi liga yra pavojinga gyvybei, cukrų matuotis sergančiajam reikia ištisą parą kas keletą valandų. Šios ligos nereikėtų maišyti su II-ojo tipo cukriniu diabetu, arba cukralige, kurią dažnai sąlygoja netinkama mityba ar per mažas fizinis aktyvumas.

Projekto metu siekiama ne tik valdžią, tačiau ir projektą stebintį žmogų susipažinti su šia liga, jos kaštais ir kasdieniais sergančiųjų rūpesčiais, tikintis, kad ateityje ši liga bus geriau žinoma bei mažiau kainuojanti, komfortiškesnė sergančiajam.Na, o tikriausiai daugiausiai populiarumo ir žinomumo susilaukęs „Ne apie mane projektas” yra „Kalėdinės svajonės”. Tai skurdžiose, dažnai daugiavaikėse šeimose augančių vaikų kalėdinių svajonių pildymo akcija. Kartu su stebukladariais – žmonėmis, kurie gali paaukoti dalį savo laiko ir finansų, „Ne apie mane” jau išpildė tūkstančius įvairiausių vaikų svajonių, pradedant naujais batukais, žiemine striuke, baigiant stalo žaidimais ar telefonais. Vaikai, kurių namučiuose dažnu atveju trūksta maisto ir švarių rūbų, neveikia elektra, ne visada randa dovanas Kalėdų rytą po eglute ir pamažu nebetiki, kad Kalėdos ir gerumas ateina į kiekvienus namus. Ne vienerius metus „Ne apie mane” įrodė, jog stebuklai įvyksta, o Kalėdų senelis nepamiršta kiekvieno. Projektas tai primena rūpesčiu, meile, nuoširdžiu laišku, kalėdine dovana, šiluma ir džiaugsmu, dažnu atveju nuo nepažįstamo žmogaus, tapusio stebuklu taip jo laukusiam vaikui. Esant poreikiui arba socialinių darbuotojų prašymu organizuojama ir skubi pagalba maisto produktais.

Norint, kad tokie gerumo fondai kaip „Ne apie mane” egzistuotų ir sėkmingai veiktų kasdien, labai svarbu juos paremti – ar žinute, ar laiku, ar papasakojimu draugui. Kiekvienas, prisidėdamas prie kalėdinės dvasios kūrimo tiems, kurie jos turi mažiausiai, sukuria ne tik kalėdinę dvasią vaikams, tačiau ir didelę prasmę sau. ❑

Virtualusis kultūros laukas

Atkelta iš 4 psl.

Festivalinį „formatą" suteikė muzikologės Vytautės Markeliūnienės įžanginis žodis – ji, kadais Thomo Manno festivalyje talkinusi šviesaus atminimo Onutei Narbutienei, dabar yra jo muzikinės programos sudarytoja, koncertų vedėja.

Markeliūnienė priminė šiemetį festivalį Nidoje, jau 24-ąjį, pradėjusį trimetį teminį ciklą „Kultūros kraštovaizdžiai".

Žinoma, pagarbius žodžius muzikologė tarė didžiajam vokiečių kūrėjui, Vienos klasikui; sakyta: apie 1815 m. Beethovenas buvęs garsiausias iš gyvų kompozitorių, tai paliudijusios ir laidotuvės, į kurias suplūdo minia gerbėjų. Detaliau aptartas skambėsiantis kūrinys. 12-as styginių kvartetas, pasak muzikologės, rašytas keletą metų – paraleliai kuriant žymiąją 9-ąją simfoniją; jis pradeda vėlyvąją kūrybos fazę, yra pirmasis iš penkių baigiamųjų, pakitusios stilistikos kvartetų. 12-ajam dar būdinga (kaip netrukus įsitikinome) tradicinė keturių dalių struktūra, vėliau tų „taisyklių" nebepaisoma. Muzikologė pacitavo vokiečių filosofo ir muzikologo Theodoro W. Adorno įvertinimą: vėlyvasis Beethovenas nusigręžia nuo namų muzikavimo...

Klausydami Kauno styginių kvarteto - Karolinos Beinarytės-Palekauskienės (I smuikas), Aistės Mikutytės (II smuikas), Eglės Lapinskės (altas), Sauliaus Bartulio (violončelė) – temperamentingo muzikavimo, galėjome pajausti Beethoveno didybę – nesvarstydami, kokių tradicijų jis laikosi, o kurias kuria naujai.

***

Įsigijau bilietą (viso labo už 5 eurus) į nuotolinį Jaunimo teatro spektaklį gruodžio 9-os vakarą: "Pačiam sau" pagal Marką Aurelijų, aktorė Viktorija Kuodytė, režisierius Audronis Liuga. Prieš transliaciją pasirausiau tarp savo knygų, išsitraukiau dar giliu sovietmečiu (1977 m.) leisto „Filosofijos istorijos chrestomatijos" tritomio Antikai skirtą knygą, atsiverčiau Marką Aurelijų (121 -180), Romos imperatorių, karvedį ir – filosofą stoiką. Leidinyje

P. Domšaitis. Adelheidės Armhold portretas, 1929. P. Domšaitis. Autoportretas, 1930

publikuojami J. Dumčiaus versti fragmentai iš knygos "Pačiam sau" (graikų kalba rašyti užrašai rasti po Marko Aurelijaus mirties). Regis, esama neseniai išleistos knygos „Sau pačiam", aš pasitenkinau sovietmečio fragmentais, bet ir jų pakanka, kad suvoktum: tai gyvenimo maksimų sąvadas (pvz.: "Visada bėk trumpiausiu keliu, o trumpiausias kelias yra tas, kuris atitinka prigimtį"). Jų pakanka ir tam, kad sukirbėtų: nejau priesakus *pačiam sau* įmanoma suvaidinti? Nejau įmanoma iš filosofijos – gyvenimo filosofijos – sukurti spektaklį?

Abejonės pasirodė ne be pagrindo. Esu regėjusi keletą Birutės Mar monospektaklių – kai pasitelkiant išorinį rekvizitą bei vidines emocines intelektines galias sukuriamas įtaigus, dinamiškas, psichologiškai spalvingas spektaklis, perteikiamas žmogaus likimas (pvz., „Unė"). Tad šiuos įspūdžius imdama atskaitos tašku, "Pačiam sau" laikyčiau ne monospektakliu, bet monologu pagal Marką Aurelijų.

Taip, aktorė, Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatė Kuodytė įtaigi – ir balsu, ir mimika perteikianti priesakus, bet – man, pavyzdžiui, nebūtų trukdžiusi ir knyga jos rankose, taigi – tiesiog skaitymas. Nieko neprideda nei „mandresnės" aktorės mizanscenos (pvz., nusisukant), nei juodo fono, pirmąją spektaklio pusę „atitarusio" juodiems atlikėjos rūbams, staigus nušvitimas, scenos su kažkokiais turėklais ir laiptais išryškėjimas.

Buvo proga paklausyti naujo „Pačiam sau" varianto – iš senosios graikų kalbos tekstą vertė Eugenija Ulčinaitė. Žinoma, buvo prasminga ir įsiklausyti į senojo graiko priesakus, gyvenimo ir rengimosi mirčiai maksimas.

O didžiausia prasmė, regis, užkoduota internetinio bilieto „antraštėje": „Ačiū, kad palaikote kultūrą Lietuvoje!" Taip, šioje besitęsiančios pandemijos situacijoje verta nors šiek tiek pakrapštyti piniginę ir už virtualius renginius.

***

Gruodžio 10 dieną M. K. Čiurlionio namai (Vilniuje) priminė: šiandien minimas dailininko Ferdinando Ruszczyczo (1870-1936) 150 metų jubiliejus, ta proga pakvietė „paklajoti po nuostabiai poetiškus F. Ruszczyco peizažus, skambant M. K. Čiurlionio Preliudui des-dur". Greta biografinės informacijos („Gimęs Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės bajorų šeimos dvare Bogdanove (dab. Baltarusija), Ferdinandas Ruszczyczas studijavo tapybą Peterburge, dirbo Varšuvoje, Krokuvoje. 1908 metų pabaigoje persikėlė į Vilnių ir beveik tris dešimtmečius čia dirbo ir kūrė"), pasiūlytas vos porą minučių trunkantis dailininko darbų koliažas. Ir to pakanka, kad pajustum Meistro ranką – štai, tarkim, „Rudens vėjas" su kone linguojančiu namu, ne tik medžiais, tai ne „gamtos vaizdelis", tai nerimastingos sielos dejonė!.. ❑

Naujame pasaulyje mes visi šiek tiek kūrėjai

Atkelta iš 3 psl.

– Priimu tai kaip komplimentą, – pasakė Walteris.

Kova žodžiais nors ir sekino jėgas, patiko jiems abiem, ir nė vienas iš jų nebuvo tikras, kuo ji baigsis. Ar geruoju?

– O tu nuo ko priklausomas ? – paklausė Lotta.

– Nuo malonumų, – kiek pagalvojęs atsakė Walteris. – Nuo stipriai jaudinančių malonumų.

– Kad tu turi nors kokių malonumų savo gyvenime, aš nepastebėjau, – pasakė Lotta. – O jei kokių ir turi – tai nepavojinga.

– Visos priklausomybės pavojingos.

– Tai tik žodžiai, demagogija.

– Tai ne tik žodžiai. Ar tu žinai, kur žmones veda didžioji dalis priklausomybių ?

– Neįsivaizduoju, kur jos veda, – pasakė Lotta atsargiai, kad nenutrintų rožinių lūpų dažų, atsikąsdama gervuogių pyrago.

– Priklausomybės veda į nusikaltimus!

– Visi turi priklausomybių, – ramiai sukramčiusi pyrago gabalėlį pasakė Lotta. – O tu pažįsti nors vieną nusikaltėlį ?

Bent vieną Walteris pažinojo. Pažinojo ir nekentė jo, o ypač nekentė jo liguistos priklausomybės.

– Žinai, aš norėčiau, kad tu turėtum kokią priklausomybę, – pasakė Lotta.

– Kodėl? – tyliai, drebančiu balsu paklausė Walteris.

– Gal tada labiau jaustum, kad gyveni, – pasakė Lotta vėl vilkdamasi leopardo kailio paltą. – Nes man nusibodo klausytis, kaip tu miršti.

– O ko tu dar norėtum?

– Dar aš norėčiau būti nusikaltėle, – pasakė Lotta. – Žiauri, negailestinga ir pavojinga nusikaltėle.

– Prieš užgrojant muzikai tu norėjai būti patriote, – pasakė Walteris. – Bent jau man taip pasirodė.

O tada froilen Berta įnešė Lottai trijų gurkšnių puodelį kavos ir pašnairavo į „Telefunkeną".

– Aš ruošiuosi čia įsivesti telefoną, – pasakė Walteris.

Pasakė taip, kad abi girdėtų.

– Pa-ga-liau, – pasakė Lotta trimis gurkšniais išgerdama kavą.

O froilen Berta užvertė akis į viršų, tarsi melstų Švenčiausiosios Mergelės Marijos užtarimo, ir tai greičiausiai reiškė, kad telefono ji tai jau tikrai neatlaikys.

– Jeigu leisite, aš dviem savaitėm norėčiau išvažiuoti, – staiga apsisprendė froilen Berta.

Bent jau taip atrodė, kad staiga.

– Kur? – paklausė Walteris.

– Į Niurnbergą.

– Į Niurnbergą?

– Aplankyti sesers.

– Nežinojau, kad jūs, froilen Berta, turite seserį.

– Aš irgi buvau visai užmiršusi, – niūriai pasakė froilen Berta. – Kad ją turiu.

– Labai gerai, kad prisiminėte, - pasakė Walteris ir pirmą kartą tą dieną pralinksmėjo. - Labai gerai.

III.

– Turi dar tų miltelių? – paklausė Babettė.

Ji tikėjosi dovanų ir negavusi pradėjo nuo kaprizų.

– Patiko ? – paklausė Walteris sagstydamasis marškinius.

– Ne, tiesiog tada buvau daug linksmesnė. Visą vakarą.

Walteris ištraukė iš kišenės apyrankę su nekaltomis pakalnutėmis.

– Juodojoje rinkoje dabar galima rasti įdomių daikčiukų, – pasakė Babettė, kaprizingai vartydama apyrankę rankose.

– Badas, – pritarė jai Walteris.

Apyrankę jis rado viename iš Egono juodmedžio „kabineto" stalčių. Apyrankė – moteriška, bet be istorijos.

– Sidabrinė? – paklausė Babettė.

Walteris linktelėjo galva.

– Aš pakalbėjau su Osipu, – galiausiai nusprendusi, kad tokie mainai ją patenkina, pasakė Babettė.

– Kas yra Osipas ? – paklausė Walteris.

– Tas tatuiruotas rusas. Jis pasakė – penktadienį aštuntą vakaro „Rezidenz-Casino". Atsisėsk prie septinto staliuko.

Tokios sėkmės Walteris nesitikėjo.

– O jeigu bus užimtas? – atsargiai paklausė Walteris.

– Nebus, – pasakė Babettė.

Apyrankė riešui pasirodė per didelė, todėl Babettė užtraukė apyrankę virš alkūnės ir dabar jau patenkinta grožėjosi.

– Ir nebūk labai pavydus, – pasakė Babettė.

– Nebūsiu, – pasakė Walteris.

Jam išeinant Babettė niūniavo, tarsi būtų įsimylėjusi. ❑